

MUGAGABEA ETA BESTE ZENBAIT GAUZATXO
JUAN TARTASEN
“ONTSA HILTZEKO BIDEAN”

Oñatin, 1980, Urtarrilak 24

Patxi Lasa Jauregi

Sarrera

Azken urte hauetan, euskararen batasuna lortzeko 1968an Arantzazun egin zen Euskaltzaindiaren batzar nagusiaren ondoren batez ere, mugagabe deklinabideari berarizko garrantzia eman zaio euskal gramatika eta antzeko beste liburuetan. Hor ditugu lekuko Larresororen *Sustrai Bila* eta L. Villasanteren *La declinación del vasco literario común*, besteen artean.

Esanak esan eta idatziak idatzi gai honi buruz, ba dirudi euskal hizkuntzalariak berak ere ez datozela oso bat mugagabearen erabilkera dela eta; hobeki eta zehatzago esan, mugagabeaz aditza singularrean ala pluralean erabili behar ote den horri buruz, batez ere. Ikusi besterik ez dago L. Mitxelenak dioena: “No creo, pace Txillardegi, que el empleo del verbo en plural con nombre indefinido de *sentido* claramente plural sea debido a la influencia de las lenguas vecinas. Me llevaría lejos razonar mi opinión. En todo caso, no hay nada que se oponga al casticismo de *zenbat urte duzu?* Pero me parece evidentemente más castizo *dituzu?*” (1).

Ba dirudi Mitxelenaren ohar hau Txillardegik bere *Oinarri bila* liburuan dioen hau zuzentzeko edo dela: “Hildo beretik, mugagabeak SINGULARRA behar du aditzean beti. Nahiz, kopuruari dagokionez, bi, hiru, mila, asko ala majina bat izan. Zuberoan erregela hau OSOKI betetzen da; besteetan, erdal-keria aurreratu da, ahuldu egin da erregela” (2).

L. Villasantek, bere aldetik, lehen aipaturiko *La declinación del vasco literario común* liburuan, hau dio mugagabeaz doan aditzari buruz: “Si la declinación indefinida no es singular ni plural sino indefinida a secas; si no tiene número fuera de serie, se plantea también el problema de cómo deber ir el

(1) LUIS VILLASANTE: *La declinación del vasco literario común*, 26. orrialdea, 1. oharra, 1972.

(2) TXILLARDEGI: *Oinarri bila*, 61. orrialdea, 1977.

verbo que concierta con un nombre que está en caso indefinido. Parece que lo más castizo y típico es que dicho verbo vaya en singular” (3).

Zuberoerak ongien gorde duela mugagabearen erabilkera esaten digute Villasante (4) eta Larresorok (5), aditza singularrean erabiltzeari dagokionez, bereziki. Horregatik aukeratu dut J. Tartasen *Ontsa Hiltzeko Bidea*. Berari buruz, hau dio hitzaurrean Andolin Eguzkitza edizio prestatzaileak: “Honako obra honek hiru ezagugarri daduzka guztiz interesgarria bihurtzen dutena, h. d., Zuberoeraz, edo ia Zuberoeraz behintzat, idatzi lehen euskal liburuaz izatea lehenik...” (6). Tartasek berak hau dio bere liburuaren euskarari dagokionez: “Ene euskara, eta lengajia ezta kik aprobata izanen denéz, bai, ala ez, badu orotarik zerbait, Zuberoak, Basanabarrek, eta Lapurdik eman drauko zerbait, baina ez oro; Aruen egin dut neure pieza pobria, hanko lengajia ezpada aski eder, hanko euskarak, du ogena, eta ez euskaldunak” (7).

* * *

Tartasek mugagabea nola darabilkian aztertzeko, Andolin Eguzkitzak prestatu eta JAKIN argitaletxeak 1975.ean argitaratutako *Ontsa Hiltzeko Bidea*, Juan Tartas, erabili dut.

Mugagabeen dauden esaldiak jasotzean ez dut errespetatu Tartasek darabilkian puntuazioa. Arrazoiak: esaldi laburrak aldatzerakoan, haren puntuazioak zenbait perpauusen esanahia guztiz ulerkaitz bihurtzen duelako, behinik behin.

Dieresisik ere ez dut jartzen, hain zuzen nire idazmakinak seinale hori ez daukalako.

Zenbait esalditan, bi nahiz mugagabe gehiago daudenean, esaldia behin bakarrik jaso dut eta aurrez antolatutako sail batean sartu: superlatibo, gabe, ezekko esaldietan..., adibidez, lantxo hau alperrik gehiegi ez luzatzearren.

Mugagabearen erabilkeraz gainera, Tartasen beste zenbait bereizgarritxo ere jaso ditut, labur laburki. Esaterako, elatibo edo NONDIK kasuan askoz ere sarriago ikusten den -TARIK erabiliaz. Hau, batik bat, erakusleaz eta pluraleko sustantiboaz agertzen da. Beste begirada bat partizipioen amaierari eman diot, ez bait du gaurregun hain arrunt den -TA, -DA erabiltzen, -IK, -RIK baizik, eta hori beti.

Baita ere jaso ditut zenbait adibide niTAN, zuTAN eta guTAN agertzen direnak, horiek ere nolabait mugagabeko NON kasuaz loturik daudelako.

(3) L. VILLASANTE: op. cit., 26-27 orrialdea.

(4) L. VILLASANTE: op. cit., 33 orrialdea.

(5) TXILLARDEGI: op. cit., 61, ss. orrialdeetan.

(6) J. TARTAS: *Ontsa Hiltzeko Bidea*, Jakin, 1975, XVIII.orrialdea.

(7) J. TARTAS: op. cit., 7. orrialdea.

Azkenik, nire lantxo honen ondorio bezala, hau esango nuke: Zuberocera baldin bada mugagabea hobekien darabilkian euskalkia, beste autore baten-gana jo beharko dela, eta ez Tartasen liburu honetara mugagabeko arau horiek zeintzu eta nola diren ikasteko. Tartasen mugagabe erabilkera ez da finkoa zenbait kasutan, eta bere lana aztertu ondoren, bat lehengo zalantzetan uzten du. Batez ere osagarri zuzen numeral pluralarekin aditza nola erabili behar ote den, singularrean ala pluralean. Tartasengandik hau jakin nahi duenak, nolnahi erabili daitekeela aterako du ondorio bezala.

GABE preposizioaz mugagabearen erabilkera

Jaso ditudan GABE preposiziaz osaturiko 48 esaldietatik zortzi, GABE-ren aurreko hitza partitiboko -IK, -RIK bukaeraz amaitzen ditu. Beste sei berriz, GABE berari partitiboko amaiera ezarriz: gabeRIK. Eta hogeit eta hamar partitiboko seinalerik gabe.

a) Hona hemen lehengokoen zerrenda:

1. Eta herioak bekhatu mortalIK bat ere gabeRIK... lurretik partitzen baitziren (7) (8).
 - Esaldi honetan bi hitzek daramate partitibo marka: GABE berak eta honen aurreko hitzak.
2. BekhatuRIK egin gabe bizirik... fortuna ona ardietz eta irabaz ahal gendezan (36).
3. Baina segurta dadin dudaRIK gabe (88).
4. DudaRIK gabe halako kapitañak amorio eta borondate handi bat erakhusten du (96).
5. Bere amaren birjinitatiari ogenIK deusetan ere egin gabe (98).
 - Gero hobeki ikusiko dugunez, DEUS hitzarekin doana, ia beti, partitiboan erabiltzen du Tartasek. Agian, DEUS hitzak EZEZKO esanahia duelako. Ondorengo esaldian ere berdin gertatzen da.
6. Maitazaliak behar du maitatu gauza maitatia, harganik DEUS honIK esperantza gabeRIK eta harganik DEUS damuRIK ahal dukienaz, beldur gabeRIK (110).
7. Pentsatzeko lekhuRIK ez denboraRIK eman gabe (118).

(8) Esaldien ondoko zenbakiak aipaturiko liburuaren orrialdea adierazten du.

— Honelako esaldietan bi arrazoi egon daitezke partitiboa erabiltzeko: ezezko esaldia delako eta GABE ere (nolabait ezeztatzailea) hor dagoelako.

8. Bizi ahal nadin lurrian bekhaturIK egin gabe (149).

b) Ondoko kasuetan, GABEaz doan hitza, ez da partitiboan jartzen:

1. Hura duzu ene seme haurzurtza, AMA gabe aitaganik sorthia (3).
2. Ezker ez eskuin makurthu gabe (13).
3. Sobera egon enadin zuri erran gabe (13).
4. Hura gabe bertziak oro guti balio (17).
5. Lotzatu ez enuiatu gabe hala egin badezazu (18).
6. Hiltzean denian bekhatia kitatu gabe (19).
7. Fedea obra onak gabe, fede hilla da, hala nola fedea obrak gabe (24).
8. Izena gauza izana gabe eta bere eginbidia gabe ezdeus bat da (24).
9. Eta beldur gabe hartazaz plazer zianian (38).
10. Aita zira haur gabe gertatu (64).
11. Ediren zutiela bekhatu gabe (64).
12. Zeren haien lanpak hilik zaundian, olio gabe, argi gabe (65).
12. Zeren haien lanpak hilik zaundian, olio gabe, argi gabe (65).
13. Justoak ediren ditu grazian, bekhatu gabe (67).
14. Eta bekhatoriak oro reserbu gabe loak hartuko dutiala (69).
15. Ediren baititu espos Jaunak hiltziak bekhatu gabe (69).
16. Plazerak, oheriak, pena gabe, fazilki kitatzen ditu (76).
17. Arratsian hastiogarri, illunpe, grazia gabe (84).
18. Gizonak Jenkoa gabe eta Jenkoa gizona bage (sic) lan handi hura ezin konplitzen zuten (102).
19. Ezagutu gabe zoin zoin zen, jakin gabe zoin zen Orestes (111).
20. Bera hil gabe plazer ukhen balu (113).
21. Ordu gabe naturak bere korsu eta denbora bete eta konplitu gabe (117).
22. Pentsatu gabe jiten den herio gaixto hartarik (118).

23. Deus ere utzi gabe (122).
24. Haren beldur gabe Jenkoaganat alegeraki joanen zira (126).
25. Ni ezkapa nadin hil gabe (126).
26. Bera jin da nehork manatu gabe (130).
27. Bekhatu mortalez ihesi egin gabe eta haren manu saindiak begiratu gabe (132).
28. Zoin konparazione bage (sic) baita handiago (139).
29. Eta deusetan ere beldur gabe (140).
30. Herioaren beldur gabe justoak bizi direla (140).
 - Berariar jarri ditut zenbait esaldi GABE preposizioa aditzaren laguntzaile dela, eta ez izenaren laguntzaile. Zenbait kasutan, ondoren ikus daitekeenez, aditzaz doan GABE hitzari berari lotzen bait dio Tartasek partitiboko amaiera: gabeRIK.

c) Datozen kasu hauetan, gabeRIK darabilki:

1. Bere zorren ezin pagatuz egonen da Jenkoa Jenko deno, esperantza gabeRIK kanpotik jagoiti ukhanen diala solorririk ez graziarik, zeren haraz geroz ezta redempzionerik (77)
2. Maitazaliak behar du maitatu gauza maitatia, harganik deus honik esperantza gabeRIK eta harganik deus damurik ahaldukienaz, beldur gabeRIK (110).
3. Eta mundiari kasi ezaguterazi gabeRIK (113).
4. Haren orazionia inutila zen behar gaeeRIK egin (127).
5. Gehiago herioaren beldur gebeRIK bizi gintian (147).
6. Eta herioak bekhatu mortalIK bat ere gebeRIK (7).
 - Hemen, mortalIK eta gebeRIK, biak amaitzen ditu partitiboan.

d) GABE izenari erantsita:

1. Gauza segura da eta dudaGABIA (32).
2. Sortzen direla orduGABE eta sortzian bere ama hiltzen (117).
3. Tyrano miserikordiaGABE bat iduri da (119).
4. Honen krueltarzunaz eta miserikordiaGABIAZ orhiturik (121).

Partitibo kasua

Ikusten denez, gaur erabiltzen ez diren zenbait kasutan ere Tartasek partitiboa darabilki. Batez ere azpimarratzekoa da zenbat adjektibo jartzen duen kasu horretan: ederrIK, handiRIK, honIK, onIK...

1. Eginen zitu etziren beno handiago eta emanen koroa bat aingutriena bezain ederrIK (4).
2. Geroz eta lehen izan da zure familian personaje handiRIK (5).
3. Deus honIK ene librian ediren badezazu (8)
 - Adibide honetan eta ondorengoan bezala, Tartasek sarri erabiltzen du partitibo kasua DEUS hitzaren ondoren.
4. Ezpada deus honIK (8).
 - Hemen ba dirudi DEUS eta ezezko esaldiak biek behartzen dutela partitiboa erabiltzera.
5. Aletsandre handiak... balaku handiRIK errezibitzen zian bere denboran (15).
6. Nahi dianak fruktu onIK jan eta gozatu (33).
7. BekhatuRIK egin baduzu suge hark deabruak ausikirik (35).
8. Ikhusi ziala gauza ederrIK eta miragarriRIK (53).
9. Esperantza baitut idokiko dugula gauza ederrIK ene onsa hiltzeko bidiaren faboretan (63).
10. Bada bertze jende batzu egiten baituzte obra onIK eta ederrIK (66).
11. Akzidente triste... hark eman zian okasione... penitentzia handiRIK egitera (78).
12. Har dezagun nork gure kurutzia eta gero haren hatzarIK jarraikirik huna segi dezagun (97).

Partitiboa superlatiboekin

Jakina denez, superlatibo konparaketa maila erabiltzean, euskaraz, ia hutsik egin gabe, izenari laguntzen dion adjektiboa, partitiboan jartzen da. Ikus dezagun ondoko adibideetan Tartasek nola erabiltzen duen mugagabea kasu horietan. Hobeki esan: izena partitiboan; adjektiboa, superlatiboan.

a) Ongi erabiliak:

1. Iguzkiak jagoiti lurrian ikhisi dian gizonIK sabantENAK eta subti-
llenAK erranak dituzu (16).
2. Demoniak dian malhurRIK handiENA grazia galdurik (26).
3. Ediren ahal zian pozoaRIK bortitzENA eta biziENA (34).
4. Orienteko herrian zen jaunIK handiENA, lehENA (45).
5. Orienten zen jaunIK handiENA eta aberatzENA... ikusi zian bere
buria orienten zen gizonIK miserablENA eta ezkeleRIK handiENA
(45).
6. ZeruRIK gorEN gorENIAN (47).
7. Zure loRIK hobENIAN larrutzen zitu, hiltzen zitu (55).
8. PiezaRIK hobENA baita hiltziaz orhitzia (77).
9. Frantziak egundano ikhisi dian printzeRIK handiENA, hobENA
eta maitENA (106).
10. Gizona eta emaztia bere adinIK hobENIAN (117).
11. Eta rezibitzen ahal dian gauzaRIK horriblena eta kuelENA
(127).
12. Jenkoak egiten ahal dian graziaRIK handiENA da (144).
13. Eta pinta bere eskuz ahalIK hobekiENA (164).
14. Mundian zian kreaturaRIK ederrENAZ eta maitENAZ (146).
15. Eta mahatsarnoRIK hobENETIK... edaten zirela (46).

b) Gaizki erabiliak:

1. Iklusirik Pariseko hirian... lur oroTAKO ederrEN (36).
– Kasu honetan, superlatiboaren aurreko hitza, ez partitiboan baizik
NONGO kasuan jartzen du.
2. Guri representatzeko hamabortz misterio printzipalEN (43).
– Hemen, berriz, superlatiboaren aurreko hitza NOR kasuan jarri
du.
3. Den gogorrENA hantik idokiten du nigar (44).
4. Seme primiaREN eta gehiENAREN etxian... zirela (46).
– Hemen, “primiaren”, nolabait, superlatiboa da, nahiz eta NOREN
kasuan egon. Denetan lehenen edo primia dena, gutziz superlati-

boa da. Gainera, “gehienaren” zentzu berean dago. Halere, SEME jartzen du eta ez semeRIK.

5. Erran niro oren onian sorthu ginela, oren hobENIAN hiltzeko (75).
– OrenIK hobenian jarri beharrez.
6. Gure miseria dela hiltzial orhitzeko bide hobENA (94).
– BideRIK hobena jarri beharrean.
7. Jaun kapitañ hura dela onEN hobENA, nobLEN nobIENA, maitagarriEN maitagarriENA eta soldadoa daitekiela gaixtoEN gaixtoENA, desobedientiENA (96).
– Hemen superlatiboa beste era batetara osatzen du, eta, nire uste-tan, ondo osatua. Hitz berbera bi aldiz superlatiboan erabiliz, lehen-goia artikulurik gabe eta bigarrena artikulua.
8. OroREN beltzENA, gaixtoENA, terribIENA, herioa da (124).
– Hemen NOREN kasuan ipintzen du superlatiboaren aurreko hitza. Gehienetan, NON kasuan ikusten dira horrelako superlatiboak, a. b., oroTAN beltzENA, gizonETAN azkarrENA.

Partitiboa konparatiboetan

Tartasek, bere liburuan aurkitu ditudan konparatiboetan, batean ezik, beti partitiboa erabiltzen du. Hona hemen zenbait adibide:

1. Zer da munduan HAIN desarabIK, HAIN deshonestIK, HAIN estranjerIK eta itsusiRIK nola gizon zahar bat (18).
2. Badeia deus ere mundian HAIN simpleRIK, HAIN flakoRIK eta HAIN fite galtzen denik (84).
3. Lur bada, zer da aphaLAGORIK ez miserabliAGORIK, nola baita gizona? (91).
– Esaldi honetan, konparatiboaz gain, galdera ere ba dago, beraz, bi arrazoi partitiboa erabiltzeko.
4. Iguzkiak eztu deus ikhusten zeliaren pian HANBAT ederrIK, HANBAT nobleRIK, HANBAT Jenkoa iduriRIK (93).
– Hemen, berriz, konparatiboaz gain, ezezko esaldia dago. Beraz, berriro, bi arrazoi partitiborako.
5. Zialarik rezebitzen reparazione bat eta satisfakzione bat HAIN handiRIK eta infinitoRIK nola baitzen ofentsa handi (101).
6. Egin bere Aitari reparazione bat ofentsa BEZAIN handiRIK (101).

7. Ezin emaiten zian paguRIK zorra BEZAIN handiRIK (102).
 – Hemen, lehen partitiboa, ezezko esaldia delako da. Bigarrena, konparatiboa delako.
8. Jenko gizon hark egin du mundu orogatik bere Aita eternalari satisfakzione bat HAIN handiRIK eta infinitoRIK nola baitzen ofentsa (102).
9. Badea halako adiskideRIK, HAIN leialIK, honIK eta segurIK? (106).
 – Berriro, esaldi berean, galdera eta konparatiboaz aurkitzen gara. Lehen partitiboa ba dirudi galderarengatik dela, batez ere. Bigarren biak, konparatiboengatik.
10. Nork eztu amiraturen eta ohoraturen bi paganoren artian amorio bat HAIN leialIK eta religiosIK (108).
 – Galderetan ez ezik admirazioeran ere partitiboaren erabilketa aski arrunta da. Bestalde, ez da beti hain erraza bereiztea esaldi bat zer den, batez ere: galdera ala admirazioa. Dena den, esaldi honek bietatik zerbait duela ere, konparatiboa ere ba da behintzat.
11. Baditu bere etsaiak... baina ez HAIN kruelik eta HAIN maleziosIK (116).
 – Hemen ere ezezko esaldiaren barnean konparatiboa dago.
12. Zeren ezpaitzian hark HANBAT penA eta tribaillu hartzen (94).
 – Arrazoi berdinak zituen esaldi honetan ere partitiboa erabiltzeko: ezezko eta konparatibozkoa izatea. Halere, ez darabilki partitiborik.
13. Bide hoberIK zer nahi dugu ensa (sic) hiltzeko (82).
 – Hau ere, nolabait, konparatiboa da eta partitiboan egina dago.
14. Eta bertze tropela bat ORAINO handiAGORIK beheiti ifernurat joaiten eta erortzen (6).
15. Eta salbatzeko eztela bide hoberIK mundian (7).
 – Ezezko esaldia eta konparatibozkoa, biak batean.
16. Rekonpensu handiAGORIK nahi du mundian (7).
17. Onsa hiltzeko bide hoberIK jagliti·ezirozu ediren (33).
18. Eztela erremedio hoberIK edi kontrapozoa segurAGORIK (34).
19. Eztute edirenen erremedio hoberIK (35).

20. Errege Dabidek ezpazian ediren erremedio hobeRIK grazian egliteko (40).
21. Rekonpensu handiAGORIK enuke desiratzen lurrian (147).
— Azkeneko bost adibide hauetan, ezezko eta konparatibozko arrazoiak.
22. Ene orena eta zuria jin dadinian handiAGORIK ardiaz gindirioila zoin baita gloria eternala (147).
23. Gure bekhatiak liren ordian HAIN gorri, nola eskharlata, eta HAIN beltz nola tindia, HAIN garbi eta xuri gertatzen baitira... nola baita xuri eta garbi bortuko elhurra (21).
— Hain gorri, hain beltz, hain garbi eta xuri..., nahiz ez partitiboan, bai mugagabeen.
24. Onsa hiltzeko non da bide hobeRIK (104).
—Esaldi hau ere, nolabait, konparatiboa da.

Mugagabea numeralekin

Ondorengo adibideetan, batez ere, numeral pluralarekin Tartasek aditza nola darabilkian ikusiko dugu. BAT zenbakidun esaldirik ez dut jaso, inaeresik ez duelako edo. Adibidez, “Gizon BAT ikusi dut” eta antzekoak. Ondoren, jaso dudan hainbat adibide:

1. Gomendatzen drautzut ene libriaren laur regimendiak (6).
2. Ediren duzu laur kapitulu ene librian (7).
3. Deabruak badizu bi gauza, fedia eta beldurra (28).
— Esaldi hauetan, beste antzeko askotan bezala, osagarri zuzena numeral pluralean joan arren, aditza singularrean aurkitzen da.
4. Dabid erregiak gure Jenkoa bi okasione handiTAN partikularki ofensatu eta desohoratu ziala (38).
— HandiTAN, NON kasu mugagabeen, zenbakiaz doalako.
5. Eta kolpu batez bi bekhatu handi eta grabe baitzutian kometitu (39).
— Esaldi honetan, berriz, ZUTIAN aditza pluralean jartzen du, ez ZIAN.
— Berdin gertatzen da ondorengo adibidean:
6. Egin ZUTIAN zazpi psalme penitenzialak (40).
7. Elizako hirur misterio handiREN ezagutzia (43).

- HandiREN, mugagabeen numeralaz doalako.
- 8. Bere bi begiETAN behera nigarra, bi ithurri hañdiRIK egin ziala (44).
 - Esaldi honetan “bi begiETAN” dio, pluralean ezarriz. Mugagabeen “bi begiTAN” izanen bait litzateke.
 - Bestalde, bigarren zatian, “bi ithurri hañdiRIK” dio, partitiboan, NOR kasuan erabili beharrean edo.
- 9. Eta zure egunak luzatzen ditut hamabortz urtez (44).
 - Hamabortz urteZ, mugagabeen, ongi.
- 10. Jenkoak eman zian gizon hari zazpi seme eta hirur alaba (45).
 - “Eman ZIAN... zazpi seme eta hirur alaba”. Osagarri zuzena pluralean egon arren, numeralaz doalako, aditza singularrean: eman zian.
- 11. Eman zeron oraño gure Jenkoak gizon hari zazpimille ardi, hirurmilla kameleon, bortzehun idi pare, bortzehun asto ama (45).
 - “Eman ZERON (=ZEION)”, singularrean, nahiz osagarri zuzena pluralean aurkitu.
- 12. Zure bortzehun idipariak eta bortzehun astoak oro... eraman dituzte (45).
 - Hemen aditza pluralean: “eraman dituzte”, nahiz osagarri zuzena numeralezkoa izan.
- 13. Zure hirurmilla kamelonak... berriz kanpora eraman eta idoki DITUZTE (46).
 - Hemen ere aditza pluralean.
- 14. Milla mesperexu... egin ZION (46).
 - Aditza singularrean.
- 15. Milla injurio eta milla mesprexu egin ZIAN gizon saindi hari (46).
 - Aditza singularrean.
- 16. Hirur gauza gomendatzen DRAUZIET (51).
 - Aditza singularrean.
- 17. Salbatzeko bi gauza behar da, ez egin bekhaturik eta egin obra onik, bost birjina zuhurrek bi gauza hok bazutien (65).
 - “Bi gauza behar da”. Numeral pluralaz, aditza singularrean, hemen.
 - “Bi gauza hok bazutien”. Hemen, kasu berean, aditza pluralean.

18. Ikhusi du bi sagu, bata xuri bertzia beltz (83).
19. Ikhusi du... laur suge handiren buriak (83).
— Azken bi esaldi hauetan, numeral pluralaz, aditza singularrean.
20. Laure (sic) elementiak hitz bakoitz batez egin ditu (73).
— Hemen, berriz, aditza pluralean numeral plurallean doalako.
21. Nigar egin zian bi begiETAN behera (94).
— Hemen ere, 8. adibidean bezala, “bi begiETAN” dio, bi begiTAN esan beharrean, mugagabea.
22. Bi bazterrak batetan bildu eta juntatu ditu (102).
— Berriz, numeral pluralaz aditza pluralean darabilki.
23. Reparazione hark behar zian bi kondizione (103).
— Hemen, berriz, singularrean aditza: “Behar ZIAN bi kondizione”.
24. Gure Jenkoak kolpu batez erakutsi ditu bere hirur perfekzione handiak (103).
— “Hirur perfekzione erakutsi DITU”, pluralean.
25. Badu gure etsaiak mila artificio, mila inbenzione, mila finezia (141).
— “Badu mila...”, aditza singularrean.*

Zonbat, zoinbat, zenbat, zenbait

Ondoren, gainean agartzen diren hitz mugagabetzaileez izena nola erabiltzen duen Tartasek ikusiko dugu. Eta hau, batik bat, mugagabea nola darabilkian baino hitzak nola ebakitzen dituen ikusteko. Honela, agerian jartzen da, beste gauzen artean, -A itsatsia zenbait kasutan:

1. Endelgaraziteko zonbat handi den (13).
2. Zonbat eder den erran du (17).
3. Kondenatzen da Mithridates Ponte... zonbat traidore jende gaixtok pozoaturik hil erazi lezaten inbentatu ziala (34).
4. Eta hark herioari zonbat ohorre eta respektu eman dian (42).

* *Oharra.*—Ikusten denez, Tartasen lan honetatik ezin erabaki daiteke numeralezko osagarri zuzena plurala denean, aditza singularrean ala pluralean erabili behar denik. Erdietan aditza singularrean eta beste erdietan pluralean bait darabilki.

5. Zonbat on den Jenkoarekin izatia eta zonbat damu den harenganik apart izatia (42).
6. Zoinbat doktor debotek diote zeñu horien joitia jin dela (43).
7. Sogizu herioaz orhitziak zenbat indar, bothere eta birtute dian (44).
8. Ezpaleza lo hartarik zoinbat aingeruk iratzar propheta Elias (90).
9. Zonbat grazia eta zonbat miserikordia Jenkoak egin dian ene animari (42).
10. Dugun ikhusi gizona zenbat miserable den eta zenbat obligazione dian bere hiltziaz orhitzeko (91).
11. Jenkoaren rebelazionez edo haren manuz, zenbait aingeruz errana (92).
12. Zonbat miserable den San Bernard doktor debotak dio (92).
13. Zugatik zonbat urhatz, zonbat jauzi eta laster egin dian... konsidera ezazu (99).
14. Ezpaitaki nehork ere, zonbat kruel eta sensible den hura softeritzen dianian baizi (127).*

Ezezko esaldietan partitiboa

Jakina denez, ezezko esaldietan objektu zuzena adierazten duen hitza partitiboan jarri ohi da eskuarki. Tartas ere puntu honetan idazle gehienek ildotik eta ohituratik dabil. Baina ez beti, ikusiko dagunez:

1. Baina ezta oraino jeneralIK (4).
2. Ezta oraino hil... lotenant jeneral handi haren memoria (5).
— “Memoria” dio hemen, eta ez memoriaRIK, partitiboan.
3. Non ezpaita moienIK letra hontan ezar ahal dezadan (5).
4. Ezta hil oraino... jaun handi, kapitain zuhur, korajos haren memoria, akzione ederrIK eta sainduRIK egin du hark ere (5).
— “Ezta hil haren memoria” dio, memoriaRIK jarri beharrea.
— Baina bigarren zatian, indeterminazioa adierazteko, ongi darabilki “ederrIK” eta “sainduRIK”.

* *Oharra.*—Adibide hauetan ikusten denez, Tartasek nahiko nahasi darabilzki ZONBAT, ZOINBAT, ZENBAT eta ZENBAIT.

5. Ezta hil... zure aita eta aita handien memoria (5).
— Hemen ere berdin.
6. Etzela jagoiti izan egiazko ohore solidoRIK (11).
7. Ezta halaber hiltze onIK ezpada bizitze honIK (12).
8. Onsa bizi nahi denak eztu behar bekhatuRIK egin (13).
9. BekhatuRIK ez egitekotz ardura behar du herioaz... arhitu (13).
10. Eztirozu entzun bertze izenIK (14).
11. Pagano hark etzian legeRIK, fedeRIK, ebanjelioRIK, ez jenkoRIK (14).
12. Eztuzu nahi sinhetsi badela hiltzeRIK eta herioRIK (15).
— Esaldi honetan, ezetzak ere zerbait agintzen badu partitiboan jartzeko, gehiago agintzen duela dirudi hiltzea eta herioa jeneralki hartzen dituelako.
13. Bena eztezazu dudaRIK har (15).
14. Miserikordiak eztu hemen lekhuRIK (19).
15. Haietan ezpada fedeRIK (20).
16. Ageturik ere, hil baliz beno aboro estu indarRIK, ez botereRIK (20).
17. Zeren haiek ezpaitute legeRIK ez fedeRIK (24).
18. Paganoa da legeRIK eztiana (24).
19. Eliza saindiaren manien kontre bizi denak eztu fedeRIK (24).
20. Behin damnatuz geroz, Jenkoak haier elezan eman graziaRIK (26).

* * *

Honelako adibideak ehundaka aurkitzen dira Tartasen liburuan: ezezko esaldietan partitiboan ezartzen obketu zuzena gehienetan. Baina ba dira bes-telakoak ere. Eta horietako zenbait adibide ere eman nahi dugu hemen:

1. Justu baita gizonen faltak eta bekhatiak elitian barkha ez remeti hillez geroz (27).
2. Etzian uken aski indar haren kontre (34).
— Ez diot esaldi hau gaizki dagoenik, agian bai hobeto egonen zela beste era honetara:
Etzian uken indarRIK aski haren kontre.
3. Baina ez tut ansia (38).

4. Eta bere bekhatiez, beldurrez elezan aski penitentzia egin bere faltetz eta ikhusten zianian etziala bere bihotzian kontrizionia aski handi nigar egiteko (41).
 - Hemen, berriro, 2. adibidean bezala, ASKI hitzarekin ez darabilki partitibo amaierarik. Apika, berdin eta ongi dagoelako: aski penitentzia eta penitentziaRIK aski? Aski handi eta handiRIK aski?
5. Eta ez galdu Jenkoaren beldurra eta haren amudioa (45).
6. Eztut ansia neure onen galtziaz (47).
7. Eta zeren ez phenen beldurra ez rekonpensien amorioa ezin baitukegu herioaren beldurra edo amorioa gabe (133).
 - Esaldi honetan ba dirudi bi arrazoin daudela partitiboa erabiltzeko: aditza ezetz eran, eta gainera GABE preposizioa. Hala eta guztiz, “beldurrA” bi aldiz eta “amorioA” singularrean darabilzki.
8. Biziak emanen dro (sic) meritu, baina ez rekonpensia (135).
 - Ba dirudi, hemen, “meritu” eta “rekonpensia” partitiboan erabili behar zituela. Lehena mugagabe edo ezezagun bezala, merituRIK hobeki zegokeen. Eta bigarrena, ezezko aditzaren obketu zuzena bezala, rekonpensiaRIK behar lukeela izan.
 - Berdin gertatzen da eman dugun bigarren adibidean:
Ba zirudien hobeto zegoela “ezta oraino hil... lotenant handi haren memoriaRIK”.

-TARIK amaiera, elatiboan

Tartasek, NONDIK edo Elatiboan, ia beti, -TARIK amaiera darabilki -TATIKen lekuan. Hau, kasu gutxi batzu kenduz gero, sustantiboetan arrunta gertatzen bada, erakusle edo demostratiboetan beti agertzen dela esan genezake.

Hona hemen zenbait adibide:

1. Ene seme haurzurtzaren aita eta ama bieTARIK (4).
2. Jende heTARIK parte bat goiti zelurat joaten zela (7).
3. Badu oroTARIK zerbait (7).
4. Mundu honTARIK landan (8).
5. Erakarten zian bere pajeTARIK bat ohiaren aitzinera (14).
6. Zuk, aldiz, haieTARIK oroTARIK baituzu eta eliza zaindian bizi baitzara (14).

7. Bere gorteko kurtisan eta xarlatanen haueTARIK eta haren eskribieTARIK (15).
8. Deabriaren presundegieTARIK delibraturik (20).
9. Estatu hartan arima hura mundu hunTARIK partitzen denian (20).
10. Erhoit (sic) zaite munduko honeTARIK eztugula deus gurekila eramanen (22).
11. Bere aintzineko errege hillaren hezurreTARIK herrautsez beterik (24).
12. Mundu hunTARIK partitzen bada (32).
13. Lurrian zuhaintz haren pian diren frutieTARIK (33).
14. HeTARIK jan badezazu galdu zira (33).
15. Eta nola zeruko onak eta frutiak baitira alde oroTARIK on eta segur hala hola lurrekoak dira alde oroTARIK FALSO (33).
16. Eta haieTARIK jan ezazie (33).
17. Harrezazu kontrapozoa hunTARIK (34).
18. Edanari neure begietako nigarreTARIK (40).
19. Zeren jalkirik neure bekhatieTARIK (42).
20. Jenkoaren obreTARIK berhetzirik egon da herioa (130).
21. Gure bekhatieTARIK GURE GIBEL ERASITEKO (133).
22. Nork ni delibratuko nu gorpitz mortal honTARIKA? (134).
23. Kartzelu harTATIK libratu deno (137).
— Hau da -TATIK erabiltzen duen kasu bereizi bat. Baina hurrengo esaldian eta hitz beraz -TARK erabiliko du.
24. Dabid Erregiak ere kartzelu harTARIK jalkitia desiratzen zian (137).
25. Kartzelu honTARIK libra nezazu (137).

-IK, -RIK amaierak aditzen partizipioan, eta ez -TA, -DARIK

Tartasek, eginDA, janDA, gordeTA, konsideratuTA... bukaerak partizipioan erabili ordez, beti -IK, -RIK amaierak darabiltza.

Hona hemen adibide gutxi batzu esandakoa frogatzeko:

-TA, -DA amai-eradun adibiderik ez dut aurkitu haren liburuan:

1. Mirail bat eginIK bere lumez (82).
2. Eta so bat eginIK bere zango eta hoin etsusier (82).
3. Bere lumaje ederra gordeRIK (82).
4. KonsideratuRIK nola jalgiten giren lurretik (82).
5. Gure arguilliak utziRIK (82).
6. Hoñak leze haren zolan bermatuRIK (83).
7. Bere besoez paretoko arbria tinkatuRIK, so eginIK (83).
8. Zaiñak trenkatuRIK erortzera zoela (83).
9. Ikhusi dut goitik so eginIk (83).
10. Ahoa zabaltuRIK (83).
11. Bertze danjeral oro ahatzera utziRIK (83).
12. Miseria horzaz orhituRIK (84).
13. nahi bazira salbatu onsa hilIK (84).
14. Eta hura ikhusiRIK nahi ezpazira zure hiltziaz orhituRIK (84).
15. Eta dolore handiz betherIK (84).
16. Eta bere miseria ikhusiRIK (85).
17. Zer ere baita jarriRIK (85).
18. Bertze munduko bizitze eternalarekin konparatuRIK (86).
19. Herioak bere bekhatian atrapatuRIK (87).
20. Eta haren amoriaren sua galduRIK (88).

— Ez noa gehiago jartzea aspergarri gerta ez dadin. Beti berdin baita.

NON, NOIZ, NOLA eta antzeko kasuetan -TAN mugagabeko amaiera

Sail honetan jartzera noan adibideak ez dira guztiz berdinak elkarren artean. Zenbaitetan, NON edo Inesiboa adierazten du, argi eta garbi: Leku-TAN, bularreTAN e. a.

Baina beste zenbaitetan, NOIZ denoraren esanahia dute: EguerdiTAN. Oso sarri, ordea, Tartasek beste esanahi bat adierazteko erabiltzen du mugagabeko -TAN amaiera: NOLA egin den edo esateko. Beste zenbait kasutan, ZERGATIK ere bai.

Aukeratu ditudan ondorengo kasu hauetan ongi ikusten dira ñabardura horiek.

1. Bere herriaren alde eta faboreTAN (5).
2. Eta hartu luma eskura euskaldunen faboreTAN euskaraz porogatzeko (7).
3. DudaTAN bizi izaniz (sic) (16).
4. HalaTAN onsa bizi eta hil nahi denak (18).
5. Haren faboreTAN egin zazu gerla gauaz eta egunaz (23).
6. Momentu oroz, goizian, eguerdiTAN, arratzian, hiltziaz... behar dugula orhit izan (35).
7. Semiak, aldiz, utzi du eliza saildia dudaTAN ala zen salbatu ala damnatu (38).
8. Zeren erresumako populua konduTAN eta roleTAN ezarten ziala (39).
9. Bekhatu haien punizioneTAN errege hura galdia zihoen (39).
10. Sinbesten dut... errege debot hunen imitazioneTAN zuhurki eta sailduki ordenatu diala (42).
11. EguerdiTAN eguerdizeiniak (joitia) (42).
12. Eta abertitzeko... aumens egunian hirureTAN berere (42-43).
13. Lehena egin zela arratsian, bigarrena goizian, hirugarrena eguerdiTAN hartakotz ELIZAN ezkillak hirureTAN joiten direla, arratsian, goizian eta eguerdiTAN (43).
 — Seigarren zenbakian gertatzen dena gertatzen da hemen ere: EguerdiTAN darabilkian bitartean, goiziAN eta arratziAN eta arratziAN edo arratsiAN darabiltza beste bi hitzak. EguerdiTAN mugagabe kasuan jartzen duen bitartean, horrekin batera eta kasu berean dauden beste bi hitzak singularrean jartzen ditu.
14. Eta hark oro sufritu... pazientzia handiTAN (46).
15. Denbora oroz zaudezte bijilant eta orazioneTAN (51).
16. Eta zien gorpitzak suTAN eta odoleTAN ezarriko ditut (52).
17. Bere buria pausatu ziala Jaunaren altzoan eta haren bularreTAN golkoan (53).
18. Jakin faltaz zein lekuTAN bolurra bide handian beha, aiduru, eta goaita zagoen (55).
19. Zeruko gloria eternalaren emaiteko zure hiltze onaren paguTAN eta rekompensuTAN hiltze ona nahi baduzu (58).
20. Eta jokatu edo karteTAN edo datoetAN edo bertze zombait jokoTAN (60).

- Hemen ba dirudi nahasketa dagoela: KartETAN ala kartATAN? Ez bait dakit Tartasen garaian kartE ala kartA idazten zen. Ba dirudi datoETAN gaizki dagoela. DatoTAN izanen litzateke mugagabeen, jokoTAN den bezala.
- 21. Gauerdiaren inguruTAN azantz eta oihu handi bat heldu da erraiten dialarik (62).
- 22. Zeren espos Jaunak ediren baitzutian gau herdiTAN bekhatu bage (66).
- 23. Anderia, egiaz erran behar drautzut zure penaren eta tribailluaren rekonpensuTAN eta paguTAN (95).
- 24. Hark igaren behar zian pena eta suplizioa patibuloko ziala haren lekuTAN (107).
- 25. Bere amorioaren eta adiskidetazunaren rekonpensuTAN gure amorioa (108).
- 26. Dugun izikiriba urhezko letereTAN bezala (109).
- 27. Ahalke handi batek begitartia estalirik konfusioneTAN baratu zen (111).
- 28. Eta soma handiTAN erosiak girela (113).
- 29. Jalkiten da eta tristura handiTAN harganik konjrit hartzen (119).
- 30. Danjer eta peril handiTAN bizi dira (142).
- 31. Justoa zazpiTAN egunian erorten dela faltaTAN eta kulpaTAN (143).
- 32. Hanbat dira tentazioniak handi... non ezten bekhatuN erurten (143).
 - Hemen ba dirudi bekhatuTAN idatzi behar zuela eta ez bekhatuN.
- 33. Andere onaren ohoreTAN (145).

BAT numeralaren erabilkera

BAT numeralaren zenbait erabilkera ikusiko ditugu ondoren. Lehenengo, BAT mugagabe bezala NON edo Inesibo kasuan. Gero BAT mugatua BATA eta BERTZEA formetan. Azkenik, BATen beste zenbait erabilkera mugagabe bezala.

BATETAN

1. Propheta hark berak dio bertze leku batETAN (40).
2. Edo bertze lekhu sekretu batETAN (55).
3. Kontinentzia handi batETAN mantentzen dituzte bere gorpitzak (66).
4. Heldu zen ItaliETAN (sic), Puzols deitazen den hiri batETAN (sic), eta joanik eliza batETARA, zointan haren aitaren gorpitza ehortzirik baitzagoen hobe batETAN (103).
5. Ene libruto honek eta nik merexi dugula su handi batETAN erra gitian (13).
6. Laurak oro esperantza dut akordu hon batETAN izanen direla (13).
7. Bena batEK eztila gizona eta emaztia hanbat edermenez, graziaz eta bertutez bethatzen nola herioaren mirail batETAN bezala (17).
8. Eta bertze lekhu bat-ETAN erraiten du hark berak (18).
9. Philosopho sabant hark berak dio oraino bertze lekhu batETAN (18).
10. Eta balentza batETAN bezala onsa pisaturik (32).
11. Gorotzate batETAN gainian hedaturik zagoela (46).
12. Bekhatore gogor hura igaran ladin zu batETAN (48).
13. Suia eta ura, hotza eta beroa, xuria eta beltza, lekhu batETAN, materia batETAN, denbora batez inposible baita elgarrekila egon ditian (50).
14. Bidian zoala ediren zian hor bat borta batETAN (70).
15. Eta akordu eder batETAN ezarri (101).
16. Zeren lan batETAN eta obra batETAN bi bertute eta bi perfekzione elgarren artian kontrario zirelarik (102).
17. Jarri zen karta batETAN bezala eskribaturik molde hontan (104).
18. Eta bertze pasaje batETAN dio (134).

BATA eta BERTZEA

Tartasek, gehienetan, ongi bereizten ditu BAT mugagabea eta BATA mugatuak. Batez ere, BATA eta BERTZIA erabiltzean ez du hutsik egiten forma hauek mugatu eran erabiltzean:

1. Behin BATAREN gero BERTZIAREN kontre (22).
2. Edo zeruan edo infernuan errekonpensu edo punizione emaiteko, edo BATERA edo BERTZERA kondennatzeko (22).
3. Zeren dakigularik legea eta legiaren defenza, ezpaitugu begiratzen ez BATA ez BERTZIA (24).
4. BATA izanen da bide onian eta BESTEA (sic) bide gaixtoan (50).
5. Igorri zian berehala... BATA lu idorrez BERTZIA itsasoz Bordelera (5).
6. Ezta hil... zure aita eta aita handien memoria, BATAK eta BERTZIAK (5).
7. Bi tenpla edo eliza zirela, zointarik BATA baitzen Templum Virtualis... eta BERTZIA Templum Honnoris (11).
8. Eta nola deabria eta bekhatia biak baitira khasi bat, BATA aita BERTZIA semia, BATA ama BERTZIA alaba, BATA azia BERTZIA bihia (19).
9. Iklusirik BATAREN amorioa eta BERTZIAREN leialtasia (108).

BAT beste zenbait kasutan

1. Igaren udan egun bateZ nangoela zuhaintze batEN itzalbian neure orenen erraiten ninzala (6).
 - “Egun bateZ”, mugagabea, eta ez batAZ, singularrean. “Zuhaintze batEN” eta ez batAREN.
2. Ekarriko zitut bide hon batEAN eta bide hark gidatuko zitu xuxen (12).
 - Hemen, nire ustez, hobeki egonen zen BATETAN, mugagabea, eta ez BATEAN, mugatua.
3. Jesukhristoren soldado on BATI eman den bezala (47).
 - Bati, ongi; eta ez batari.
4. Egun BATEZ lehoiña... eritu zela eta zahartu... eta lezebarna BATEN zolara joanik (58).
 - “Egun batez”, berriro ongi, mugagabea.
 - “Lezebarna baten”, ongi, eta ez batAREN, mugatua.
5. Zure portalian sar nadin egun BATEZ (148).
6. Nahi nuke harri BATEZ egin bi kolpu (147).

7. BatAz dio mundia eta munduko honak ezdeus direla (125).
– “BATAZ”, mugatua denez, singularrean, ongi.
8. Eskale pobre batEN abitiak harturik (113).
– “Pobre batEN”, mugagabea, eta ez batAREN, singularrean.
9. Adeskide batEK aeria gaztelutik, presontegitik idoliten dianian (109).
10. Fraide gaixto batEN eskutik (104).
– “Gaixto batEN”, eta ez batAREN.

HANITZ, ASKI, FRANKO, HAINBERTZE, GUTI

Mugatu gabeko kantitate hauez doan izena, beti mugagabea darabilki Tartasek:

1. HANITZ okasioneTAN eta sonbateTAN noiz hurus noiz malhurus izanik (21).
2. Eta bertze onIK eta ederrIK *franko* (45).
3. Zu bazaitut ber ASKI aberats eta jaun handi izanen niz (47).
– “Aberats eta jaun handi”, artilulurik gabe, mugagabea.
4. Uste dut ediren duzula jiten den kapitulian HAINBERTZE okasio-
ne herioaren maitatzeko (48).
5. Adeskide handi honek hitz GUTIZ hanitz erran du... adimendu
onak hitz GUTIZ aski du... manu GUTIZ aski du (52).
– Aditza beti singularrean.
6. Bere onak galtzen ditu eta HANITZ orduZ bere bizia (55).
7. Gaztelu eta jauregi haren barnian balin bada garnisio on bat ger-
lako eta ahoko munizione FRANKO (56).
8. Ikhusten dugu HANITZ orduZ (60).
9. HANITZ personAk esperantza dute (64).
– “Hañitz personAk”, eta ez personEk, pluralean. Baina aditza,
emen, pluralean ematen du: dute, eta ez du.
10. Urre, silhar, hazienda eta hoNIK ASKI eskuetan bazundiala (92).
– Hemen, egoki, ASKIaz doan hitza, partitiboan: honIK.
11. HANITZ jendeEK pena eta tribaillu handirekin infernia akisitzen eta
ardiesten dute (95).

- “Hanitz jendeK”, mugagabean eta ez pluralean, nahiz gero aditza pluralean ezarri: dute.
 - HandiRekin”, mugagabean eta ez handiAREKIN (sing.), ez handiEKIN (plur.).
 - Berdin erabiltzen du hitz bera orrialde bereko beste esaldi batean: “Egun bateZ ikhusi ziala andere eder bat ber bilhoen eta arropen arrankhura HANDIREKIN eta delikhatuki trenatzen” (95).
12. Gugati bizi izan da lurrian hogei eta hamairur urteZ, egin erran HANITZ signo eta mirakulu handiRIK (98).
 13. Bazian bada bazian Apostoliak esperantza eta konsolazione FRANKO (136).
 14. HANITZ gizaz (sic) eta maneraz (143).
 15. Bada HANITZ eri direnian (143).
 16. Eta bai etsai FRANKO ifernian (111).

Beste zenbait mugagabetasun kasu mugagabean

Ondoko esaldietan agertzen diren mugagabe kasuak, gehienak, ez denak, partitiboan daude. Askok, NOLA edo egiteko ERA berezia adierazten dute:

1. Luziferren ogia baita infernian *suZ* eta *kheZ* egina (72).
 - Ba dirudi honelako kasuetan GAIA baino gehiago ERA adierazi nahi duela.
2. Eta bere kolpu mortala *ixilIK*, ezuztian emanik (117).
 - Hemen ere ERA edo NOLA adierazten du: *ixilIK*.
3. Eta bertze partia *osoRIK* kitatzen du (118).
 - NOLA galderari erantzunaz edo. Ondorengo kasuan, berdin.
4. Hunki gabe kitazen du *osoRIK* (118).
5. Buluz *gorriRIK* jin nintzan neure amaren sabeletik mundura eta buluz *gorriRIK* noa lurrerat (123).
6. Dugun erran desplazzen *handiRIK* egiten diala herioak gizonari (123).
7. Eta dolore, desplazer, bihotzmin *handiRIK* hari emaiten (123).
8. Herioak... dolore, tormentu eta min *handiRIK* egiten du gizonari (124).

9. Hanbateki herioak gizonari abantailla *handiRIK* eta hontarzun *handiRIK handiRIK* emaiten du (134).
– Azken lau adibide hauetan **HANDI** hitza darabilki partitiboan zerbait neurririk gabekoa edo adierazteko.
10. Hiltzera zoen Jesus adorable haren tristurak, ahal zukian bertze *kausariK* eta *fondamenIK* ere (140).
11. Fruta eta erabazi *handiRIK*... gu nor bagina ber emanen ziala (141).
– Berriro **HANDI** partitiboan.
12. Herioak kortesia eta fabore *handiRIK* egiten du gizonari (141).
– Berriro **HANDI** partitiboan. Gainera, 9. adibidean bezala, aditza singularrean: “Kortesia eta fabore handirik egiten du”.
13. Eta harekin gerla *handiRIK* denbora laburrez igaren baitzian (142).
– **HANDI** partitiboan.
14. Eta herioari obligazione *handiRIK* dugula... eta grazia *handiRIK* egiten draukhula (144).
15. Justoak ezin diro rezebi grazia, kortesia *handiAGORIK* herioaganik (144).
16. Obra *honIK* egitekoz (146).
17. Eta guri manifestatu kanporat bere hirur perfekzione eta atributo *handiRIK* (101).
– Argi nabari da Tartasek **HANDI** hitza gehienetan mugagabeen erabiltzen duela, lehen esan dugun **ERA**, **NOLA** edo **NEURRIA** adierazten duelako edo.

Gauaz eta egunaz

Erdarazko “de día y de noche” adierazteko, “gauAz eta egunAz” erabiltzen du beti Tartasek. Hona hemen horrelako adibide gutxi batzu:

1. Eta nere hazkurria gauAz eta egunAz (40).
2. Turmentatu izanen direla sekulakotz gauAz eta egunAz (61).
3. Egon iratzarri zoin aldetik jinen den egunAz edo gauAz haren atha katzera (70).
4. Nathan profetaren ahoAz (39).
– Gauaz eta egunaz-en antzera darabilki hemen ahoAz ere, ahoZ jarri beharrean.

5. Egor behar du goaita eta sentinelan gauAz eta egunAz (115).
6. Eztu emaiten bakerik ez gauAz ez egunAz (141).

NITAN, ZUTAN, GUTAN

Tartasek, izenorde pertsonalekin, beti, NIGAN –NIREGAN, ZUGAN– ZUREGAN, GUREGAN erabili beharrean, NITAN, ZUTAN, GUTAN formak darabiltza. Hona hemen zenbait adibide:

1. Bizi ahal nadin lurrian bekhatu-rik egin gabe, ZUTAN; zureki, eta zugati, zu NITAN, ni ZUTAN, eta ZUTAN hilik (149).
2. Eta ez-tate GUTAN egia-rik (143).
3. Gure etsaiek ez-tute GUTAN esku-rik (144).
4. Bego ni hilez geroz eta haren izena NITAN gainian (148).